

ادبیات عمومی و تجریدی

هفته‌لق سیاسی، ادبی، علمی غزته‌در

جلد: ۳

سنه: ۲ ۱۴ شعبان ۱۳۳۶ جمعه ایرتنی ۲۵ مایس ۱۹۱۸ نومرو ۳۸ — ۶۹

احمال و فکر

نظریه لک و کری

ساطع به افندی به، احتراماًمله برلکده

محترم و صاحب کرم معارضلرمه، فلسفه و علوم و فنون تاریخی بر دفعه دها او قومق زحمتی اختیار بیورمه‌لرینی رجا ایدرم. او زمان کورورسکزکه مشائیون برشیئه بیاض دیورسه اشراقیون عینی نسنه‌یه سیاه دیور. هرکس بشقه برادعاده. عجبا حقیقت هانکی جهته، نه سمتده در؟ «والله اعلم بالصواب» ضرب مثلی قدر طوغری بر سوز بیلمم. وضعیت بومرگزده ایکن ارباب دانشدن برچوغی، ناموسلی متفکرلر، — لا ادویه — (آغنوستیق) مذهبه سالک اولیورلر. هر حالده حقاری یوق دکل، چوق.

فلسفه‌ده، مابعدالطبیعه سپه کولاسیونلرنده، اخلاقیاتده، اجتماعیاتده بربرینی ناقض و ناسخ نه فکرلر وار!..

اگر حقیقت مستقر و ثابت اولسه ایدی، ایش بساطت نهایی‌سنه ارجاع ایدلش بولونوردی. مناقشه، مباحثه، مناظره، محاضره، مشائمه، محاربه... بونلر اولمازدی. لکن حقیقت یدی قات پچه آلتنده محتجدر. حقیقت قالین بر پرده آرقه‌سندن صیریتیور.

صیریتانده عجباً برشیء صلب و جامدمیدر؛ یوقسه، اوده برأثیر، برخیالمیدر؟ بوراسی ده پک معلوم دکل.

مرجوم (آزری پوانقاره) بی طانیرمیسکز؛ بو ذات عرفان سمات علوم ریاضیه نك عفت و عصمتدن بیله شبهه ایدیور. اوت؛ بومشهور ریاضی زوجهنی خروسلردن قیصقانیر تیتیز و خویسز بر معلمدی.

ماضی ایله حالی، علوم و فنونك تسلسلی، فنك ماهیتنی، فن ایله فرضیه نك نسبتنی بیلن و مقایسه یه قدرتیاب اولان، البته و البته، نظریه لره براهیت و یرمکله برابر اونلره کلام منزل فضیلت و خصلتی عطف ایتمکدن چکنیر. نظریه زمان و مکان ایله خلق و مزاج ایله، نظریه جینك کیف و هوسی ایله دکیشیور.

پروپاگاندا، بعضاً نظریه بی فن پایه سنه چیقارمقدهدر. بشر، برکره بویله بولاشیق و صیرناشیق بردرده طوتولدی، معلول اولدیغنی بیلمز، اونوتور و عصر لرجه راحتسزلك چکر. فن طبدیه بیله خرافات و اباطیل اصلیه و اساسیه واردر. یکرمی، یکرمی بش سنه اولکی تداوی اصوللری ایله شیمدیکلر برکره اولچوله جك اولورسه نظریه لرك نه قدر و کیشدیکی کورولور.

لکن، دکر بیلنمك شرط اعظسیله، نظریه پك ای برشیدر. نظریه اولماسه حقیقته کوچ یاقلاشیلیر. بعضاً پك بیوک خطا لرك پك بیوک فوآندی اولور.

بلند وارچند بر حکیم سزی تا حقیقتك ساحلنه قدر کوتورور. اوراده بر ترس مانورا یاپار؛ زور قچه فرضیات یوارلانیر، کردباد هذیان قاپیلیر. فقط بیلش اولیکز که او حکیم سزه، و بلکه ده بتون انسانلره ایلری بر مرحله یه قدر رهبرك ایتشدیر. اوندن صوکره یول کورولش، سمت حقیقت تعیین و توضیح ایدلشدیر.

مثال: فرانسلرك حکیم بالحق (بلهز پاسقال) ك وجیزه لرینی بو کون، بو کونکی منطقلر و مستحضرات فکریه کزله اوقویه جق اولورسه کز، وهله ابتدائییه ده، بر خرافات و ظنون بظاقلنی ایچنده قالدیغکزه ذاهب اولورسکز. ذنب ازلی، اب، ابن، روح القدس کی بر طاقم دستورلر سزی توحیش ایدر. (نی چه)، پاقاله، نصرانیتك اولادینی اك داهی شکار دیور) بنده، ایلک قرائتمده بویله برظنده بولوندم. لکن سنه لر کچدی؛ کتابی بردها اوقودم. برقاج سنه دها مرور ایتدی. اثری دفعاتله و بربری آردینه مطالعه

ایلام . شیمدی اوفکرده دگم . (پاسقال) معادلات منطقیه سنی صوگ درجه سینه قدر کوتورمش ، طاقتنی حقیله صرف ایتمش . همده بتون روح و موجودیتنی بو اوغورده فدا ایلش ، فلسفه سنی ، بادیء فلاکتی ، سبب موتی اولمش . اوکهنه حقیقتلری نهایتنه قدر مدافعه ده اصلا قصور ایتمه مش . ایشه ، آنجق (پاسقال) سایه سنده درکه ، فکر بشر ، اونک واصل اولدینی یزدن صوکره برخطوه دها آتهرق عصرلرک ترسب ایتدیردیکی شکوکی قازیمه یه موفق اولمش در !

(پاسقال) پارلاق خطالرده بولونمش . کاشکه هر داهی اونک قدر بیوک خطالر ایتسه ایدی ! بیوک خطیات کوچوک ارباب فکرک حدی و خرجی دکلدن . اودون یاریچیدن ، محله بکجیسندن ، گوشه باشی هکیمندن ، اجرا دائرمنک اوکنده اوشوشن محامیلردن ، اوراق مقیدلرندن بویله بیوک خطالر صدور ایتک قابل دکلدن . نظریه و فرضیه حقیقتک آستانیدر .

بوعتبار ایله نظریه لر دکرلیدر . بونلره حرمت ایتلی یز . لکن نظریه فی حقیقت صامتی برآز صافدرونلق اولور .

بومحاربه عمومیه واونک استلزام ایتدیکی انقلاب اقتصادی بزه واضحاً اثبات ایتدی که بوندن اول اورویا دارالفنونلرنده رسماً تدریس ایدیلن فن ثروت ، اینکی ایله ایکینک درت ایتدیکی قدر طوغری دکلمش .

کذلک حرکات حالیه بزه توضیح ایدیورکه حریدن اولکی موازنه و بناء علیه اونک تعلق ایتدیکی علوم اجتماعیه قطعی عدا اولونه مازمش .

عجبا ، حریدن اولکی اجتماعیاتک معکوسی اولان فنون اجتماعیه ، ویا ، قلاسیق علم اقتصادک نقیضی فن ثروتمی طوغریدر ؟ بونی ده ادعا ایدمه یز .

بوکونه قدر بشرک ایتدیکی تجماربندن برسوسیولوژی چیقاریله بیلیرمی ؟ هیهات ! شیمدی یه دکن ایدیلن تجربهلردن ره آلیست برعلم ثروت ، ره آلیست برفن طب ، برحقوق چیقمه نیجه فصل اولورده طوغری برسوسیولوژی چیقار ؟ آنتروپولوژی فتنک فصل نهائیسکی که روحیاته پک ملاصق و غایتله مستنددر ، سوسیولوژی بی تشکیل ایدر . آنتروپولوژینک ایسه هنوز بدنه تعلق ایدن اقسامی قطعیت پیدا ایتمه مشدر . صوکره ، فصل اولورده سوسیولوژی یه برماهیت مثبت ویره بیلیرز ؟

کال تلهفله کوریورز که مملکتیز هنوز غرب عالم علوم و فنوننه یکی کیردیکندن نظریه‌لره بیوک بر اهمیت ویره‌نلر بزده چوغالیور . آلیزه بر (دورقه‌ایم) کچنجه راطب ویابس اونده‌در ، ذه‌ابنده بولونیورز ، بو ، ذهنیت قدیمه‌نک تمادیسندن ، لکن بشقه بر شکل آلمشندن بشقه بر شی دکلدن . برده قاریشیق عبارده‌لرده ، معناسی آکلاشلماز فقره‌لرده بیوک بر معنی و حقیقت وار صانیورز . سویله‌نی اونوتدم ، انسانلر حقیقتک بسیط اولدیغنی آکلائیجه پک چوق قیزمشلر! چاپراشیق ومعضل عبارده‌لره ، دستورلرله ، معادله‌لرله افاده اولونان (حقائق) ظن ایتهمیزکه حقائق محضه اولسون . کافی مقدارده وضوح ایله بیان اولونه‌میان فکرلر هنوز خام و ناتمامدر .

شوصوک سنه‌لرده برده باشمزه (به‌رغسون) چیقدی . بوفرانسر فیلسوفی عقل و منطق اعانتیه دکل ، intuition کشف واستخراج ایله بولیور . اوحالده بواصول ایله بوندن بیک بشیورز سنه اولکی کلیسا اصوللری آره‌سنده نه فرق قالیر ؟ کوردک : بو ذات عرفان سمات چوق اوقومش ، بتون علوم و فنونی طارامش ، طارتمش . اصلا جاهل دکل ، حتی چوق وفضله عالم . بلکه‌ده - او اوزون سنه‌لرک اثر تصنیفی اولان کتابلرنده بعض ذرات و قطرات حقائق وار . لکن بن فصل بو کشفیات و مستخرجاته ربط ایمان و اطمینان ایده‌بیلیرم ؟ یارین بریشقه مرشد چیقوبده بکا دیکر بر تلدن نغمه‌سرا اولورسه بونلردن هانکیسنی ترجیح ایده‌یم ؟

عالم عرفانمز بوکی عندیاته قارشى سیغورطه ایدمه‌لیدر . بونلرک دکرینی بیلمه‌لی ؛ لکن ده‌ا اوته‌سنه کیتمه‌ملیدر . اگر کیدیله‌رو خصوصیه بونلردن عملی نتیجه‌لر چیقارلمق ایسته‌نیرسه عظیم بر خطا ایدلمش اولور .

بن تجربه‌ماه بو نتیجه‌یه واصل اولدم . تجربه‌می ، اولدیغنی کی ، طرفدارلر مه جیرو ایتهمی بروظیفه بیلیرم .

بشکطاش ۱۲ مایس ۱۹۱۸

مه‌رول نوری